

BRUGKLAS: GEEN, ÉÉN OF TWEE JAAR?

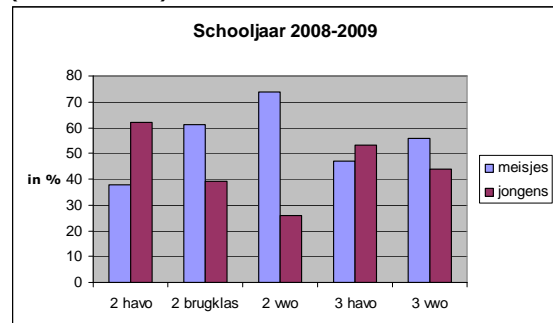
Op het Mgr. Frencken College te Oosterhout, een scholengemeenschap voor havo en vwo, heeft men afgelopen schooljaar voor het eerst gewerkt met een brugperiode van één jaar. Opvallend was dat er na het eerste jaar beduidend meer meisjes in 2 vwo terechtkwamen en meer jongens in 2 havo, dan wanneer er na twee brugjaren gesplitst werd. Welke factoren spelen een rol in het feit dat er in een eenjarige brugperiode minder jongens doorstromen naar vwo dan in een tweejarige brugperiode? Om antwoord te geven op deze vraag, heb ik een onderzoek uitgevoerd onder leerlingen van klas 1 en 2.

Jongens op het vwo

Voorgaande jaren was er op deze school sprake van twee jaar brugklas, waarna de leerlingen op basis van hun studieresultaten, het advies van docenten en hun eigen wensen in 3 havo of 3 vwo werden geplaatst. Na zorgvuldige overwegingen heeft de school gekozen voor een eenjarige brugperiode, om leerlingen de kans te geven eerder op hun eigen niveau te kunnen werken en leren. In schooljaar 2008-2009 was er dus voor het eerst sprake van één brugklasjaar, waarna de leerlingen op basis van hun C-norm (het gemiddelde cijfer van alle vakken samen), in 2 havo (C= 6,0-6,8) of 2 vwo (C = $\geq 7,5$) werden geplaatst. Leerlingen met een C-norm tussen de 6,8 en 7,5 werden in een zgn. 2B klas geplaatst, een soort brugklas zoals we die voorheen op deze school kenden. Deze leerlingen worden aan het eind van klas 2 op basis van hun C-norm en het advies van vakdocenten in resp. 3 havo / 3 vwo geplaatst. Waar voorheen sprake was van 44% jongens op het vwo in klas 3, is nu slechts 26% van de jongens in klas 2 vwo terecht gekomen. Het aantal jongens dat nu in klas 2B zit, is 34. Volgens hun huidige C-norm, gaan 12 van die jongens naar 3 vwo, hetgeen inhoudt dat er in het schooljaar 2009-2010 slechts 27 jongens in 3 vwo zullen zitten, tegen 65 meisjes. Dit schooljaar tellen we 64 meisjes en 50 jongens in 3 vwo. Omdat ik dit een opvallend resultaat vind en de schoolleiding zich zorgen maakt over het aantal jongens dat naar vwo gaat in de toekomst, heb ik onderzocht wat hier de oorzaak van kan zijn en welke oplossingen er voor handen zijn.

Na twee jaar brugklas, zaten er in 3 havo gemiddeld 47% meisjes en 53% jongens en in 3 vwo 56% meisjes en

44% jongens. Als we die vergelijking nu gaan maken in klas 2 (dus na één brugjaar) komen we op 38% meisjes en 62% jongens in 2 havo en 74% meisjes en 26% jongens in 2 vwo. In 2B zitten 61% meisjes en 39% jongens. De kans dat er uit deze klas meer meisjes dan jongens naar 3 vwo gaan, is dus groot (zie tabel 1).

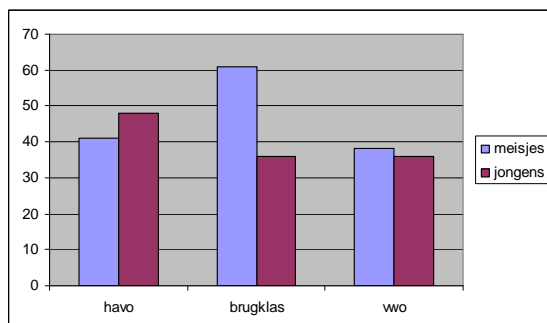

TABEL 1

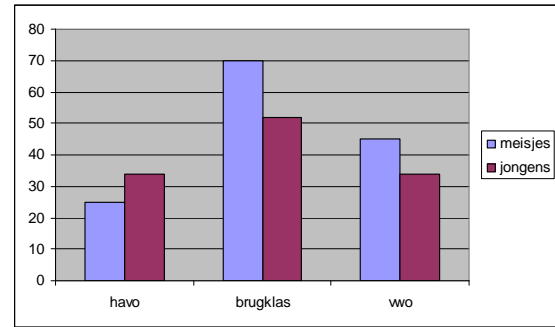
Als deze lijn zich in de toekomst voortzet, krijgen we op vwo te maken met een meisjescultuur, met alle gevolgen van dien. Meisjes kiezen nu eenmaal meer alfa dan bèta vakken, waardoor de exacte hoek leerlingen zal verliezen. Om te zien of dit een eenmalige gebeurtenis was, of dat deze prognose zich in het volgend schooljaar voortzet, heb ik een enquête gehouden onder de huidige eerstejaars leerlingen. Zes van de negen klassen (in totaal 173 leerlingen) hebben een enquête ingevuld, waardoor de resultaten van mijn bevindingen als betrouwbaar kunnen worden beschouwd. In deze enquêtes hebben de leerlingen onder andere antwoord gegeven op de vragen naar welk niveau zij zelf denken te gaan in de tweede klas, wat daar de voornaamste reden van is en of dat niveau bij hen past.

Huidige situatie in klas 1

Momenteel zitten er in de eerste klas 140 meisjes en 120 jongens. Op basis van hun eigen verwachtingen gaan 41 meisjes en 48 jongens naar 2 havo, 38 meisjes en 36 jongens naar 2 vwo en maar liefst 61 meisjes en 52 jongens naar 2B. Deze laatste groep prefereert een tweede brugjaar. Redenen die ze daarvoor aandragen zijn onder andere: "dan kan ik nog een jaartje kijken welk niveau het beste bij mij past.", "het eerste jaar was best wennen, dus ik wil graag nog een jaar brugklas om te zien welk niveau ik echt heb.", en "ik weet nog niet precies wat ik later wil gaan doen.". Het valt op dat met name de meisjes verwachten dat ze nog een jaar in de brugklas zullen zitten (zie tabel 2). Volgens de prognose op basis van de eigen verwachtingen van deze leerlingen, zullen er in het volgende schooljaar 3 havo klassen zijn, 3 vwo klassen en ook 3 brugklassen in het tweede leerjaar. Kijk ik echter naar de huidige C-norm van deze leerlingen, dan kom ik tot een andere conclusie. Op basis van de huidige gemiddelde cijfers zullen er in het schooljaar 2009-2010 25 meisjes en 34 jongens naar 2 havo gaan, 45 meisjes en 34 jongens naar 2 vwo en maar liefst 70 meisjes en 52 jongens naar 2B (zie tabel 3). Dat zou inhouden dat er volgend jaar 2 havo klassen, 3 vwo klassen en 4 brugklassen zijn in het tweede leerjaar. Gezien het feit dat het aantal brugklassen de overhand heeft, stel ik mijzelf de vraag of het niet beter zou zijn terug te keren naar het systeem van een tweejarige brugperiode alvorens de leerlingen in havo of vwo te plaatsen?

TABEL 2 (Plaatsing in klas 2 volgens eigen verwachting)

TABEL 3 (Plaatsing in klas 2 volgens huidige C-norm)

Voordelen en nadelen van de brugklas

Zoals bekend, heeft de brugklas het doel een leerling een idee te geven van het niveau, in dit geval havo en vwo, zodat hij goed kan kiezen op welke opleiding hij het beste thuishoort. Aan het eind van de brugklas wordt bepaald welke vorm van onderwijs een leerling gaat volgen. Het nadeel van een tweejarige brugperiode is dat echte vwo-leerlingen zich vervelen in de les; ze worden niet voldoende uitgedaagd. Het voordeel is echter dat de leerlingen die wat later opbloeien, de kans krijgen zich op te trekken aan de betere leerlingen, waardoor zij de kans krijgen om wellicht toegelaten te worden tot 3 vwo. Een eenjarige brugperiode, zoals het Mgr. Frencken College momenteel hanteert, lijkt volgens de prognose voor schooljaar 2009-2010 niet de juiste vorm. Er werd voor het huidige schooljaar immers verwacht dat slechts één groep tussen de havo en de vwo klassen zou vallen, terwijl het nu drie groepen zijn. Op basis van de huidige C-normen van de eerstejaars kunnen volgend jaar zelfs vier groepen verwacht worden. Veel ondervraagde leerlingen prefereren namelijk nog een brugjaar. Zij verwachten zelf daar geplaatst te zullen worden en ook hun huidige C-norm wijst in die richting. Dat zou betekenen dat de school net zo goed terug kan gaan naar het oude systeem met een tweejarige brugperiode.

Verschillen tussen jongens en meisjes

Uit onderzoek is gebleken dat jongens en meisjes op deze leeftijd psychologisch anders in elkaar zitten. Zo leren jongens meer via trial and error en meisjes meer door theoretische instructie. Jongens uiten zich meer fysiek, meisjes meer verbaal, jongens zoeken meer naar

grenzen, meisjes zijn volgzamer. In de puberteit leidt dit voor jongens over het algemeen tot concentratiegebrek, rusteloosheid en agressieve gevoelens. Ook is bekend dat jongens in de puberteit zich gemiddeld een jaar later gaan ontwikkelen dan meisjes. Dit zou een reden kunnen zijn waarom veel jongens in het eerste jaar van het voortgezet onderwijs zich nog veel bezig houden met andere zaken dan school. Daar waar meisjes veel consciëntieuzer zijn, zijn jongens nog vrij speels. Ze laten zich sneller dan meisjes beïnvloeden door vriendjes en vinden het belangrijker om deel uit te maken van een groep dan dat ze goede resultaten behalen. Ze willen graag bij de populaire jongens horen, terwijl meisjes daarentegen al zelfstandiger zijn. Meisjes voelen zich schuldig wanneer zij hun huiswerk niet in orde hebben, jongens zijn daar over het algemeen onverschilliger in. Dit komt zowel uit de enquêtes als uit vragenlijsten, voorgelegd aan tien collega-docenten, naar voren, maar wordt ook ondersteund door neuropsycholoog Jelle Jolles. Volgens hem zijn er aanwijzingen dat er verschillen zijn in de hersenontwikkeling van jongens en meisjes. Meisjes verwerken informatie op een andere manier dan jongens en zijn over het algemeen ijveriger. Jongens hebben een tragere ontwikkeling, waardoor hun puberteit later inzet en bepaalde hersendelen zich daarna nog ontwikkelen. Daardoor zijn jongens, met name in het eerste jaar van het voortgezet onderwijs, behoorlijk actief en speelser dan meisjes.

Dat meisjes ijveriger zijn, blijkt onder andere uit de enquêtes. De eerstejaars leerlingen komen met een gemiddelde Cito-score van 543 de school binnen. Dit geldt voor zowel jongens als meisjes. De meisjes scoren echter een hogere C-norm. Zij scoren een gemiddelde van 7,3 terwijl de jongens een gemiddelde hebben van 7,1.

In vergelijking met vroeger (en dan praat ik over zo'n 15 tot 20 jaar geleden), waren de Cito-scores aanzienlijk hoger. Met een Cito-score van 542 mocht je havo "proberen" en moest een leerling toch wel 547 hebben om naar het vwo te mogen gaan. In de afgelopen jaren is die norm aangepast,

om leerlingen de kans te geven toch naar het vwo te gaan.

Volgens psycholoog Martine Delfos moeten we rekening houden met aanleg en met verschillen tussen jongens en meisjes als we de kinderen zich optimaal willen laten ontplooiën. In het onderwijs zullen volgens haar jongens meer ruimte moeten krijgen voor bewegen en voor leren via concrete, uitvoerende taken dan meisjes. De resultaten moeten bij voorkeur in competitievorm gebracht worden. Meisjes zijn volgens haar minder gevoelig dan jongens voor de vorm waarin onderwijs wordt aangeboden.

Wat nu?

Om in de toekomst te voorkomen dat er te weinig jongens ten opzichte van meisjes naar het vwo gaan, zou men kunnen denken aan meerdere mogelijkheden.

Een eerste optie zou kunnen zijn, dat de school terug gaat naar een tweejarige brugperiode. Het verleden heeft immers laten zien dat het aantal jongens en meisjes nagenoeg gelijk was. Er zitten nu eenmaal meer meisjes dan jongens op school, dus procentueel gezien komt het aantal redelijk met elkaar overeen.

Mocht de school liever niet teruggaan naar deze situatie, zou ze kunnen overwegen om leerlingen meteen vanaf het eerste jaar in een havo- dan wel vwo-groep te plaatsen aan de hand van hun cito-score en advies van de basisschooldocenten. Eventueel zou er dan sprake kunnen zijn van slechts één "tussengroep" voor leerlingen die, om wat voor reden dan ook, moeilijk te plaatsen zijn in een bepaalde groep. Zij zouden dan aan het eind van het eerste jaar in 2 havo of 2 vwo kunnen instromen. Tevens zou ik adviseren om leerlingen, aan het eind van het eerste leerjaar, nog de mogelijkheid te geven om terug te stromen naar havo, indien ze in vwo zijn geplaatst en dat te hoog gegrepen blijkt te zijn, maar ook om op te stromen naar vwo in geval van plaatsing in 2 havo, indien ze meer in hun mars blijken te hebben. Dit zou met behulp van cijferomzettafstanden mogelijk moeten zijn. Dit is uiteraard wel de meest omslachtige manier om het doel, meer jongens op het vwo, te bereiken,

maar voordeel is wel dat de gedreven leerlingen meteen vanaf het begin worden uitgedaagd en elkaar mee trekken naar het volgende leerjaar.

Een derde optie is om de eenjarige brugperiode te handhaven, maar met enige aanpassingen. Oplossingen, die docenten (zowel alfa als bèta) in de vragenlijsten zelf hebben aangedragen, zijn onder andere: jongens meer stimuleren, veel positieve feedback geven, onderwijs aanbieden in competitievorm (bijvoorbeeld een project laten uitvoeren waar de jongens tegen de meisjes strijden), en werkvormen hanteren waarin groepswork (jongens en meisjes gemengd) mogelijk wordt gemaakt.

Helemaal geen brugklas zou mijn voorkeur hebben. Na 8 jaar basisschool hebben vwo'ers namelijk behoefte aan uitdaging en die krijgen zij het meest als zij met kinderen van hun eigen niveau in een klas zitten. Ik denk dat het talent van deze leerlingen zich op die manier het best ontplooit.

De bovenstaande voorstellen zullen met de school besproken worden. In eerste instantie zal ik de drie gegeven mogelijkheden presenteren aan de leerjaarcoördinatoren en mentoren van klas 1 en 2 en later, indien gewenst, aan de leden van de schoolleiding. Hopelijk zit in één van deze drie voorstellen de juiste vorm, waarin elke leerling het beste tot zijn recht komt en waar jongens weer voldoende gemotiveerd worden voor een opleiding aan het vwo.

Chantal Dekkers, mei 2009

Literatuur:

- Eveline Crone: Het puberende brein (2008)
- Jos van der Wal, Ineke de Mooij, Jacob de Wilde: Identiteitsontwikkeling en leerlingbegeleiding (2008)
- Anneke van Dijk: Meisjes doen het beter op school (2008)
- Ine Westbroek: Jongens zijn geen meisjes (2004)
- Martine Delfos: Een jongen is geen meisje (2004)
- NRC Handelsblad: Waarom zijn meisjes slimmer dan jongens? (2007)
- Prof. Dr. Jan de Wit, Drs. Guus van der Veer: Psychologie van de adolescentie (1993)
- Gert Alblas, Roel Heinstra, Peter Kampschuur, Hans van de Sande: Sociale psychologie voor het onderwijs (1986)